EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 19.7.2022
COM(2022) 340 final

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

Tiivistelmä vuotuisista täytäntöönpanokertomuksista, jotka koskevat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta vuonna 2020 osarahoitettuja toimenpideohjelmia

Tiivistelmä vuotuisista täytäntöönpanokertomuksista, jotka koskevat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta vuonna 2020 osarahoitettuja toimenpideohjelmia

1. JOHDANTO

Vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)[1] **auttaa lievittämään EU:ssa pahimpia köyhyyden muotoja, kuten ruoan puutetta, lasten köyhyyttä ja asunnottomuutta.** Rahastossa oli saatavilla kaiken kaikkiaan 3,8 miljardia euroa (käypinä hintoina) vuosiksi 2014–2020. EU:n osuus rahoituksesta on enintään 85 prosenttia, ja rahoitusta täydennetään jäsenvaltioiden omista varoista. Rahaston kokonaisarvo on siten noin 4,5 miljardia euroa.

Jäsenvaltiot voivat käyttää rahastoa kahdella tavalla:

- elintarvikkeina ja/tai perushyödykkeinä annettavan avun toimenpideohjelman (toimenpideohjelma I) ja/tai
- sosiaalista osallisuutta edistävän toimenpideohjelman (toimenpideohjelma II) kautta.

Elintarvikkeina ja/tai perushyödykkeinä annettavaa apua on täydennettävä liitännäistoimenpiteillä, esimerkiksi terveelliseen ruokavalioon kannustavalla valistuksella, ruoan valmistusta ja säilytystä koskevalla neuvonnalla, terveydenhuollon saatavuuden helpottamisella, psykologisella ja terapeuttisella tuella, osaamisohjelmilla, kotitalouden raha-asioiden hoitoa koskevalla neuvonnalla, sosiaalisella ja vapaa-ajan toiminnalla sekä oikeudellisten palvelujen tarjoamisella.

Oikeusperustansa[2] **mukaisesti tämä tiivistelmä perustuu vuoden 2020 kansallisiin täytäntöönpanokertomuksiin**, jotka komissio on saanut jäsenvaltioilta. Kertomuksessa esitellään edellisvuosien tapaan myös tilanteen kehittymistä ja rahoitusta koskevia tietoja vuoden 2020 jälkeiseltä ajalta, jos niitä on saatavilla.

FEAD:n vuotuisten täytäntöönpanokertomusten 2020 mukaan rahasto auttoi torjumaan vähävaraisimpiin kohdistuvia covid-19-pandemian kielteisiä vaikutuksia ja lieventämään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen pahimpia muotoja. Vaikka FEAD:in talousarvio on rajallinen, sen on osoitettu täydentävän onnistuneesti aineellisen puutteen korjaamiseen sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen tähtääviä kansallisia toimia. Sen toimet kohdistuivat erityisesti ruoan puutteeseen, lasten köyhyyteen ja asunnottomuuteen. Koheesiopoliittisella tukitoimella Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE) FEAD-ohjelmille luotiin lisäjoustomahdollisuuksia, joiden ansiosta myös FEAD-rahoitus on nyt keskeinen osa Ukrainasta pakenevien auttamista. FEAD-varoilla toimitetaan kipeästi kaivattuja elintarvikkeita ja perushyödykkeitä.

FEAD-rahasto noudattaa Eurooppa 2020 -strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevaa toimintasuunnitelmaa (jonka tavoitteena on pienentää

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 223/2014, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2014, vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta (EUVL L 72, 12.3.2014, s. 1). Asetusta muutettiin elokuussa 2018 tarkistamalla varainhoitoasetusta: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX%3A02014R0223-20180802. Asetuksella (EU) 2020/559 muutetaan asetusta (EU) N:o 223/2014 niin, että jäsenvaltiot voivat toteuttaa covid-19:n puhkeamisen johdosta toimia, joilla varmistetaan, että vähävaraisimmat voivat edelleen saada FEAD-ohjelmasta apua turvallisessa ympäristössä. Muutosasetuksen (EU) 2021/177 mukaan jäsenvaltiot voivat käyttää REACT-EU-aloitteen puitteissa vuosina 2021 ja 2022 covid-19-pandemian jälkeiseen elpymiseen käytettävissä olevia lisävaroja.

[2] Asetuksen (EU) N:o 223/2014 13 artiklan 9 kohta. Heinäkuun 17 päivänä 2014 annetussa komission delegoidussa asetuksessa (EU) N:o 1255/2014 vahvistetaan vuotuisten ja lopullisten täytäntöönpanokertomusten sisältö, mukaan luettuna yhteisten indikaattoreiden luettelo.

köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien määrää vähintään 15 miljoonalla vuoden 2030 loppuun mennessä) ja pyrkii edistämään sosiaalista osallisuutta ja suojelua. Se täydentää muita EU:n rahastoja, erityisesti Euroopan sosiaalirahastoa (ESR) ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastoa (AMIF), ja sen avulla voidaan kohdentaa toimia muihin ryhmiin tai toteuttaa täydentäviä toimenpiteitä.

Vuonna 2020 FEAD toimi yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyvät haasteet olivat lisääntyneet covid-19-pandemian takia. Köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa[3] oli EU:ssa vuonna 2020 arviolta 96,5 miljoonaa ihmistä eli 21,9 prosenttia koko väestöstä. Tämä oli noin 900 000 henkilöä enemmän kuin vuonna 2019. Noin 6,3 miljoonaa ihmistä koki kaikki kolme köyhyys- ja syrjäytymisvaaran muotoa samanaikaisesti (tuloköyhyysriski, vakava aineellinen ja sosiaalinen puute ja asuminen erittäin alhaisen työssäkäyntiasteen taloudessa). EU:ssa 38 miljoonalla ihmisellä ei vuonna 2020 ollut varaa laadukkaaseen ateriaan edes joka toinen päivä[4], ja tällä hetkellä elintarvikeapu on yhä olennaisen tärkeää osalle väestöstä monissa jäsenvaltioissa.

1.1 Tuleva kehitys

Nykyisessä vuosien 2021–2027 monivuotisessa rahoituskehyksessä FEAD sisällytetään Euroopan sosiaalirahasto plussaan (ESR+) rahoituksen yksinkertaistamiseksi ja rahastojen synergiaetujen parantamiseksi. Sosiaalisen osallisuuden tuen vahvistamiseksi ESR+-asetuksessa[5] edellytetään, että vähintään 25 prosenttia ESR+:n yhteistyössä hallinnoitavan toimintalohkon määrärahoista kohdennetaan sosiaalisen osallisuuden tavoitteisiin (vuosien 2014–2020 ESR:ssä vastaava osuus oli 20 %) ja että jokainen jäsenvaltio kohdentaa lisäksi vähintään 3 prosenttia aineelliseen puutteeseen puuttumiseen, joka on FEAD:n nykyinen päätavoite.

Aineelliseen puutteeseen puuttumisen tukeen sovelletaan erityisiä sääntöjä, jotta se pysyisi mahdollisimman virtaviivaisena. Kuten FEAD:n väliarvioinnissa kävi ilmi, sidosryhmät arvostavat rahaston ominaispiirteitä ja painottavat tarvetta säilyttää ne. Rahaston ominaispiirteisiin kuuluvat muun muassa i) jousto ja yleisesti vähemmän tiukat hallinnolliset vaatimukset ESR:n pääohjelmiin verrattuna ja ii) nykyisin käytössä olevat verkostot ja toteutustavat. Matalien kynnysarvojen ansiosta apua voidaan tarjota henkilöille, joita sosiaalipalvelut eivät tavoita, kuten asunnottomille, uusille tai paperittomille maahanmuuttajille ja tietyille köyhyysvaarassa oleville ikääntyneille. Se mahdollistaa myös nopean reagoinnin uusiin tarpeisiin ja kriisitilanteisiin.

1.2 FEAD:n koordinointi EU:n tasolla

FEAD:n asiantuntijaryhmä oli aiempien vuosien tapaan hallintoviranomaisten tärkein rahaston täytäntöönpanoa koskevien tietojen vaihdon foorumi. Asiantuntijaryhmä tapasi kaksi kertaa vuonna 2019 ja neljä kertaa vuonna 2020 keskustellakseen FEAD-ohjelman täytäntöönpanon eri näkökohdista, erityisesti liitännäistoimenpiteistä, elintarvikelahjoituksista, tarkastuksista, koordinoinnista muiden rahastojen kanssa,

[3] Köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien määrä on niiden henkilöiden kokonaismäärä, jotka i) ovat köyhyysvaarassa (käytettävissä olevien tulojensa perusteella), ja/tai ii) kokevat vakavaa aineellista ja sosiaalista puutetta (sen perusteella, miten hyvin heillä on varaa ennalta määriteltyihin perushyödykkeisiin tai sosiaaliseen toimintaan) ja/tai iii) asuvat alhaisen työssäkäyntiasteen talouksissa.

[4] Tällä indikaattorilla tarkoitetaan sitä, että ei ole varaa lihaa, kanaa tai kalaa (tai niiden kasvisperäistä vastinetta) sisältävään ateriaan joka toinen päivä. Se on johdettu EU-SILC-tutkimuksesta.

[5] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/1057, annettu 24 päivänä kesäkuuta 2021, Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1296/2013 kumoamisesta.

yksinkertaistetuista kustannusvaihtoehdoista ja sähköisistä arvoseteleistä. Vuonna 2020 kokousten asialistalla olivat myös covid-19-pandemiaan liittyvän kriisin vastatoimet, muun muassa tarvittavat FEAD-asetuksen muutokset. Loka- ja joulukuussa 2020 FEAD:n asiantuntijaryhmällä oli yhteisiä kokouksia ESR:n teknisen työryhmän kanssa.

Sidosryhmäsuhteiden parantamiseksi vuosina 2020 ja 2021 järjestettiin FEAD-yhteisön keskinäiseen oppimiseen liittyvää toimintaa aiemmin järjestettyjen FEAD-verkoston kokousten sijaan. Tänä aikana järjestettiin kolme teemaseminaaria verkossa, kolme vertaisvaihtoa ja kaksi konferenssia, joiden aikana keskusteltiin jäljellä olevista täytäntöönpanohaasteista ja ESR+:n tarjoamista mahdollisuuksista.

Seminaareissa ja vertaisvaihdoissa käsiteltiin erityisesti seuraavia aiheita:

- FEAD-rahastosta rahoitettujen toimenpiteiden uusien loppukäyttäjien ja covid-19-kriisin aikana käyttöön otettujen uusien käytäntöjen ominaispiirteet
- mahdolliset yhtenäistetyt lähestymistavat loppukäyttäjien sosiaalisen osallisuuden tukemiseksi
- seuranta ja kohderyhmien tavoittaminen
- sosiaalista osallisuutta pandemian aikana ja sen jälkeen koskevat liitännäistoimenpiteet
- arvosetelien / sähköisten arvosetelijärjestelmien toteuttaminen
- sidosryhmien ja loppukäyttäjien osallistuminen ja asema.

2. EDISTYMINEN TOIMENPIDEOHJELMIEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSSA[6]

2.1 Rahoituksen toteutuminen

Vuonna 2020 FEAD-rahaston tukeen sidottujen tukikelpoisten julkisten menojen kokonaismäärä oli 643 miljoonaa euroa eli suurempi kuin vuonna 2019, jolloin se oli 608 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 lopussa sidottujen määrien kertymä (vuosilta 2014–2020) oli lähes 3,9 miljardia euroa eli 85 prosenttia ohjelmien kokonaismäärärahoista (joihin sisältyvät EU:n varat ja kansallinen osarahoitus). Tuensaajille maksettiin vuonna 2020 noin 552,2 miljoonaa euroa. Tämä on huomattavasti suurempi summa kuin edellisinä vuosina: 478,5 miljoonaa euroa (vuonna 2019), 501,2 miljoonaa euroa (2018), 412,8 miljoonaa euroa (2017) ja 435,2 miljoonaa euroa (2016). Lisäys johtuu pääasiassa toimien uudelleen aloittamisesta Romaniassa vuonna 2020.[7] Se kuvastaa myös covid-19-pandemian vuoksi kasvaneita tarpeita.

Vuoden 2020 tietojen mukaan covid-19-pandemia aiheutti sen, että jäsenvaltioiden menoilmoitukset olivat aiempaa pienempiä. Vuoden 2020 toisella neljänneksellä niiden osuus oli 51 miljoonaa euroa, mikä on alle puolet vuoden 2019 vastaavasta määrästä (128 miljoonaa euroa). Tilanne kuitenkin parani vuoden toisella puoliskolla. Loppujen lopuksi vuonna 2020 ilmoitettu FEAD-rahaston kokonaismäärä (549 miljoonaa euroa) oli

[6] Luvut kuvaavat ohjelmakauden 2014–2020 tilannetta 31. joulukuuta 2020 asti ja perustuvat 12. marraskuuta 2021 mennessä toimitettuihin vuotuisiin täytäntöönpanokertomuksiin. Kaikki kertomukset ja tiedot kerätään EU:n rahastojen yhteishallinnointijärjestelmään SFC2014 (https://ec.europa.eu/sfc/en/2014/fund/FEAD). SFC2014-järjestelmää säännellään 5 päivänä toukokuuta 2014 annetulla komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 463/2014.

[7] Romania ei ilmoittanut elintarvikeavun tarjoamisesta vuosina 2017–2019, koska sen toimintaohjelman uudelleensuunnittelu viivästyi institutionaalisten haasteiden ja julkisten hankintojen ongelmien vuoksi. Nämä ongelmat on sittemmin ratkaistu, ja FEAD:n tuki, myös perushyödykeapu, käynnistettiin uudelleen vuonna 2020.

vain hieman pienempi kuin vuonna 2019 ilmoitettu kokonaismäärä (573 miljoonaa euroa). FEAD-rahastosta vuonna 2021 maksettu kokonaismäärä kasvoi 621 miljoonaan euroon REACT-EU-välineestä myönnettyjen lisävarojen (81 miljoonaa euroa) ansiosta.

FEAD on osoittautunut joustavaksi ja pystynyt vastaamaan hyvin uusiin, esimerkiksi koronaviruskriisin aiheuttamiin tarpeisiin. FEAD-asetusta muutettiin huhtikuussa 2020[8] osana CRII+-aloitetta siten, että mahdollistettiin arvosetelien ja korttien kaltaiset epäsuorat tavat toimittaa apu perille (tartuntariskin vähentämiseksi) ja henkilönsuojainten ostaminen FEAD-tukea jakaville organisaatioille. Lisäksi jäsenvaltioille voitiin muutosten ansiosta antaa 100 prosentin osarahoitusosuus yhdeltä tilikaudelta. Vuoden 2021 loppuun mennessä kahtatoista FEAD-ohjelmaa oli muutettu: kahdeksassa niistä hyödynnetään 100-prosenttista yhteisrahoitusta ja neljässä ryhdytään hätätoimiin covid-19-pandemian vastatoimena.

FEAD-asetukseen hyväksyttiin uusi muutos helmikuussa 2021 osana REACT-EU:n mukaista komission elpymissuunnitelmaa.[9] Tämän muutoksen myötä jäsenvaltiot voivat myöntää lisärahoitusta ESR:n, FEAD:n ja Euroopan aluekehitysrahaston ohjelmille. Lisävaroilla voidaan täydentää olemassa olevaa tukea, kuten elintarvike- ja/tai perushyödykeapuhankkeita tai sosiaalista osallisuutta koskevia hankkeita. Niiden olisi oltava kunkin jäsenvaltion erityistarpeiden mukaisia, ja niissä olisi otettava huomioon vähävaraisimpien määrän kasvu covid-19-pandemian puhkeamisen jälkeen. REACT-EU 2021 -välineellä on muutettu kolmeatoista toimenpideohjelmaa (AT, BE, BG, EE, ES, FR, HR, IT, LV, LU, RO, SI ja SK), joihin on lisätty yhteensä 506 miljoonaa euroa.

FEAD-asetusta muutettiin[10] 6. huhtikuuta 2022 siltä osin kuin on kyse koheesiopoliittisesta tukitoimesta Euroopan pakolaisten auttamiseksi (CARE). Muutoksen ansiosta jäsenvaltiot ja alueet voivat nyt käyttää FEAD-rahastoa joustavammin hätäavun tarjoamiseen Venäjän hyökkäyksen vuoksi Ukrainasta pakeneville ihmisille. Asetuksessa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus muuttaa tarvittaessa ohjelman tiettyjä osia kriisin edellyttämällä tavalla. Tällaisessa tapauksessa riittää, että jäsenvaltio ilmoittaa komissiolle muutoksesta. Komission erillistä hyväksyntää ei tarvita. Lisäksi asetuksessa säädetään, että näiden toimien tukikelpoisuus alkaa tavanomaista aiemmin eli 24. helmikuuta 2022. Siinä myös laajennetaan mahdollisuutta EU:n 100 prosentin osarahoitukseen tilivuonna, joka alkaa 1. heinäkuuta 2021 ja päättyy 30. kesäkuuta 2022. Lisäksi 12. huhtikuuta annettiin asetus[11] CARE-tukitoimen täydentämiseksi. Kyseisen muutoksen myötä FEAD-rahasto ja koheesiopolitiikan ohjelmat, jotka hyötyvät REACT-EU-varoista, saavat 3,5 miljardia euroa lisää REACT-EU-välineen vuoden 2021 rahoitusosuuteen perustuvia ennakkomaksuja. Näin parannetaan tuensaajien maksuvalmiutta ja nopeutetaan rahoituksen saantia.

2.2 Täytäntöönpano käytännössä

FEAD:n tavoittamat henkilöt ja loppukäyttäjien profiili

FEAD antoi vuonna 2020 menestyksekkäästi apua 27 jäsenvaltiossa ja edistyi hyvin tavoitteidensa saavuttamisessa. Useimmat jäsenvaltiot (23 jäsenvaltiota 27:stä) jakoivat elintarvikkeita ja/tai perushyödykkeitä ja toteutti liitännäistoimenpiteitä (toimenpideohjelma I

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32020R0559
[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex%3A32021R0177
[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.FIN
[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.115.01.0038.01.FIN

– taulukko 1). Neljä jäsenvaltiota jatkoi sosiaalisen osallisuuden ohjelmien täytäntöönpanoa (toimenpideohjelma II – taulukko 1).

Taulukko 1. Annetun avun tyyppi vuonna 2020

Toimenpideohjelma	Avun tyyppi	Jäsenvaltio
Toimenpideohjelma I	Elintarvikkeet	BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI ja SK (11)
	Perushyödykkeet	AT (1)
	Molemmat	CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV ja RO (10)
Toimenpide-ohjelma II	Sosiaalinen osallisuus	DE, DK, NL ja SE (4)

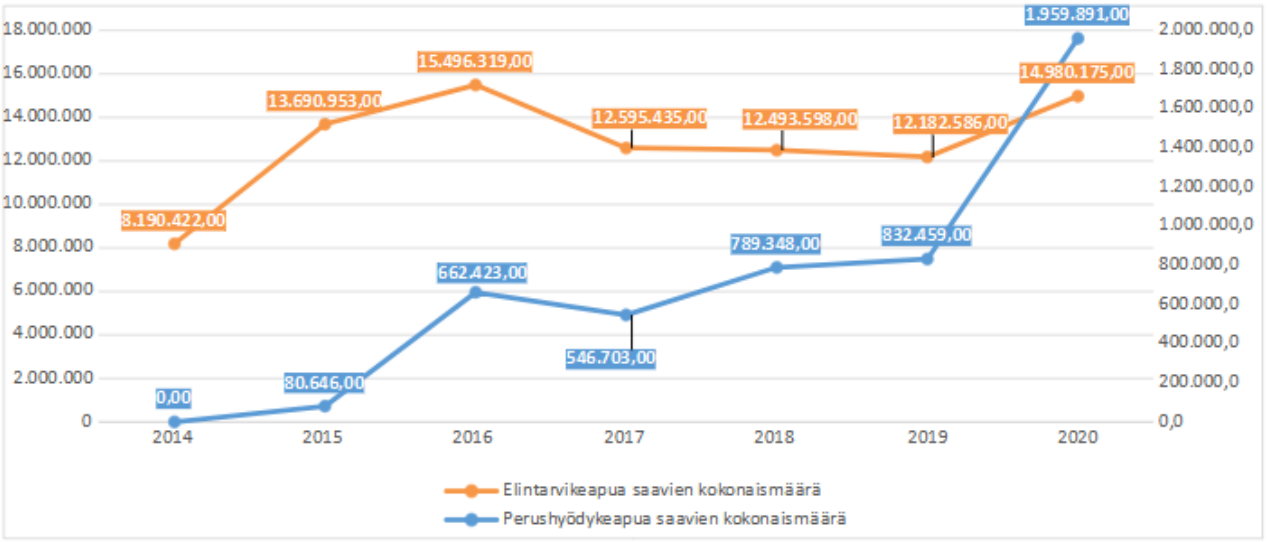
Lähde: SFC2014

FEAD:n elintarvikeapua sai vuonna 2020 lähes 15 miljoonaa henkilöä (12,2 miljoonaa vuonna 2019), perushyödykeapua noin 1,96 miljoonaa henkilöä (800 000 vuonna 2019) ja sosiaalisen osallisuuden edistämiseen tarkoitettua tukea 30 000 henkilöä (yhtä monta kuin vuonna 2019). Nämä lisäykset johtuvat pääasiassa toimien uudelleen aloittamisesta Romaniassa. Ne heijastavat kuitenkin myös covid-19-terveyskriisiä, joka pahensi jo aiemminkin FEAD-tukea saaneiden haavoittuvassa asemassa olleiden henkilöiden tilannetta. Lisäksi oli uusia elintarvikeavun hakijoita, kuten epävarmoissa työpaikoissa olleita (joilla oli esimerkiksi lyhytaikainen työsopimus tai jotka työskentelivät tilapäisesti tai pimeästi), yksinyrittäjiä ja muita heikommassa asemassa olleita korkea-asteen opiskelijoita. Tuen loppukäyttäjien määrä kasvoi eniten Ranskassa (714 000 loppukäyttäjää enemmän kuin vuonna 2019), Italiassa (597 000 enemmän), Espanjassa (268 000 enemmän) ja Unkarissa (113 000 enemmän). Sen sijaan loppukäyttäjien määrä pienentyi kahdeksassa jäsenvaltiossa[12], erityisesti Kroatiassa (175 000 loppukäyttäjää eli 88 % vähemmän kuin vuonna 2019), Slovakiassa (145 000 eli 51 % vähemmän[13]) ja Kyproksessa (1 800 eli 76 % vähemmän) sekä Tanskassa ja Alankomaissa.

Kaavio 1. Elintarvike- ja/tai perushyödykeapua saavien määrä (miljoonaa)

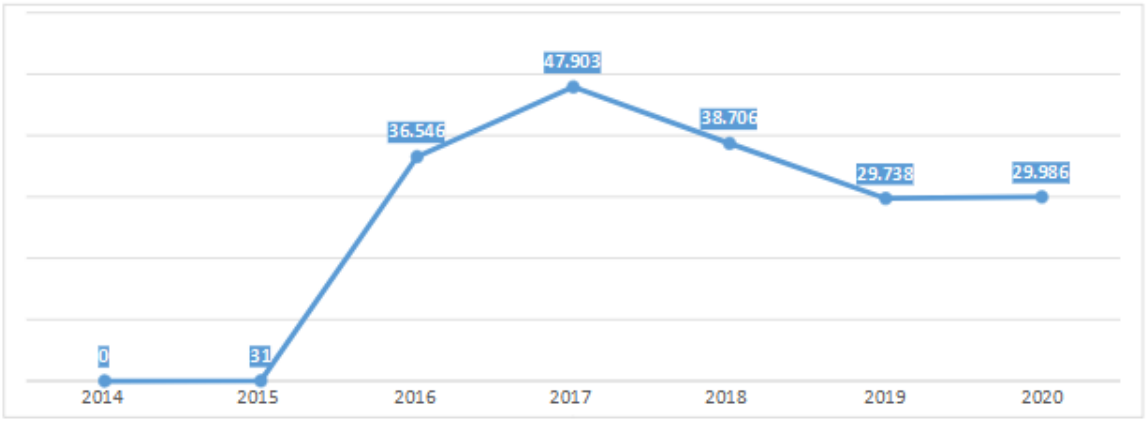
[12] Belgian vuoden 2019 vuotuisessa täytäntöönpanokertomuksessa esitetyissä luvuissa oli virhe, sillä siinä todettiin tukea saaneiden henkilöiden määrän olleen 413 058, kun oikea luku oli 358 726. Kuten aiemmissa kertomuksissa selitettiin, Belgian hallintoviranomainen toteaa joka vuosi, että organisaatioiden esittämät luvut ovat yliarvioituja, ja vuoden 2019 vuotuisessa täytäntöönpanokertomuksessa lukua ei ollut tarkistettu. Vuonna 2020 luku oli kasvanut vuoteen 2019 verrattuna mutta oli pienempi kuin vuonna 2018 (vuonna 2019 apua sai 358 726 henkilöä, vuonna 2020 taas 381 951 henkilöä = > + 23 225).

[13] Loppukäyttäjien kokonaismäärän pieneneminen Slovakiassa johtuu kuitenkin siitä, että vuonna 2020 ei myönnetty perushyödykeapua, kun taas hygieniapakkausten jakeluun osoitetut määrärahat käytettiin loppuun. Sillä välin hallintoviranomainen teki lisävaroilla julkisia hankintoja.

Lähde: SFC2014

Kaavio 2. Sosiaalisen osallisuuden edistämiseen tarkoitettua tukea saavien kokonaismäärä

Lähde: SFC2014

Kohderyhmän profiili pysyi jokseenkin samana joitakin pieniä muutoksia lukuun ottamatta. Kumppaniorganisaatioiden arvioiden mukaan vuonna 2020 noin 47 prosenttia loppukäyttäjistä oli naisia (2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2019), 28 prosenttia enintään 15-vuotiaita lapsia, noin 10 prosenttia maahanmuuttajia, ulkomaalaistaustaisia tai vähemmistöihin kuuluvia osallistujia, 10 prosenttia vähintään 65-vuotiaita (2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2019), 6 prosenttia asunnottomia ja 6 prosenttia vammaisia.

Lasten osuus elintarvikkeita, perushyödykkeitä tai sosiaalisen osallisuuden edistämiseen tarkoitettua tukea vuonna 2020 saaneista oli noin 28 prosenttia. Tämä osuus on pienentynyt hieman verrattuna vuoteen 2019, jolloin se oli 30 prosenttia. Lapset saivat suurimman osan elintarvikeavusta useissa jäsenvaltioissa, erityisesti Kroatiassa (93 %), Unkarissa ja Maltassa (60 %) sekä Tšekissä (52 %). Lisäksi lapset saivat kaiken

perushyödykeavun Kyproksessa, Unkarissa ja Irlannissa, ja Itävallassa he olivat suurin yksittäinen ryhmä (85 % loppukäyttäjistä).

Noin 10 prosenttia loppukäyttäjistä oli maahanmuuttajia, ulkomaalaistaustaisia tai vähemmistöihin kuuluvia. Osuus voi kuitenkin olla todellisuudessa tätä suurempi, sillä tukea saaneita maahanmuuttajia koskevia tietoja ei tietosuojasyistä aina raportoida (Kreikka, Ranska ja Slovakia). Suurin ryhmä ovat maahanmuuttajat ylipäänsä, ja seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat pakolaiset ja turvapaikanhakijat.

Arviolta 6 prosenttia FEAD:n loppukäyttäjistä oli asunnottomia. Heidän osuutensa pysyi jokseenkin samana. Asunnottomien lukumäärää on erityisen vaikea arvioida, koska heitä ei ole rekisteröity eivätkä he yleensä ole halukkaita antamaan henkilötietojaan. Irlannissa, Tšekissä ja Ranskassa yli 13 prosenttia elintarvikeavun loppukäyttäjistä oli asunnottomia. Italiassa elintarvikeapua saaneiden asunnottomien osuus oli suhteellisen pieni (3 %), mutta he olivat suurin perushyödykeapua saanut ryhmä (66 % kaikista loppukäyttäjistä). Myös Tšekissä asunnottomien perushyödykeavun loppukäyttäjien osuus oli suhteellisen suuri (21 %).

Loppukäyttäjistä noin 6 prosenttia oli vammaisia henkilöitä. Vammaisten henkilöiden suurimmat osuudet elintarvikeapua saaneista olivat Bulgariassa ja Unkarissa (31 %), Romaniassa (20 %) sekä Puolassa ja Latviassa (17 %). Italiassa, Maltassa, Portugalissa ja Ranskassa tämä osuus oli enintään prosentti. Toisaalta perushyödykeapua saaneiden vammaisten henkilöiden osuus oli suhteellisen suuri Latviassa, Romaniassa ja Liettuassa (13–17 %).

Kehys 1. ***Kansallisia esimerkkejä lapsille kohdistettavasta avusta***

Latvia: Latvia tarjoaa vuonna 2020, jatkona vuoteen 2019, erityistä apua lapsille. Siihen kuuluu i) kolmentyyppisiä elintarvikepakkauksia vauvoille ja pikkulapsille iän mukaan, ii) neljä eri hygieniatuotesarjaa 0–24 kuukauden ikäisille vauvoille ja pikkulapsille iän mukaan, iii) koulutarvikkeita 5–10-vuotiaille ja iv) koulutarvikkeita 11–16-vuotiaille. Syrjinnän estämiseksi Latviassa varmistetaan erikseen, että jaettavissa koulutarvikkeissa (esimerkiksi koululaukuissa) ei ole värejä, kuvioita tai piirroksia, jotka vahvistaisivat stereotyyppisiä käsityksiä sukupuolista.

Romania: Suurin osa FEAD-ohjelmien loppukäyttäjistä on lapsia ja erityisesti heikoimmassa asemassa olevia lapsia. He saavat erityistä tukea, kuten i) henkilökohtaiseen hygieniaan tarkoitettuja paketteja ja ii) sähköisiä arvosetelejä koulutustukea varten (tukikelpoisille heikommassa asemassa oleville lapsille), minkä tarkoituksena on estää koulunkäynnin keskeyttäminen esi-, perus- ja keskiasteella. Myös vastasyntyneille tarkoitettuja paketteja suunniteltiin tarjottavaksi vuonna 2020. Sitä ei kuitenkaan voitu toteuttaa covid-19-pandemian vuoksi.

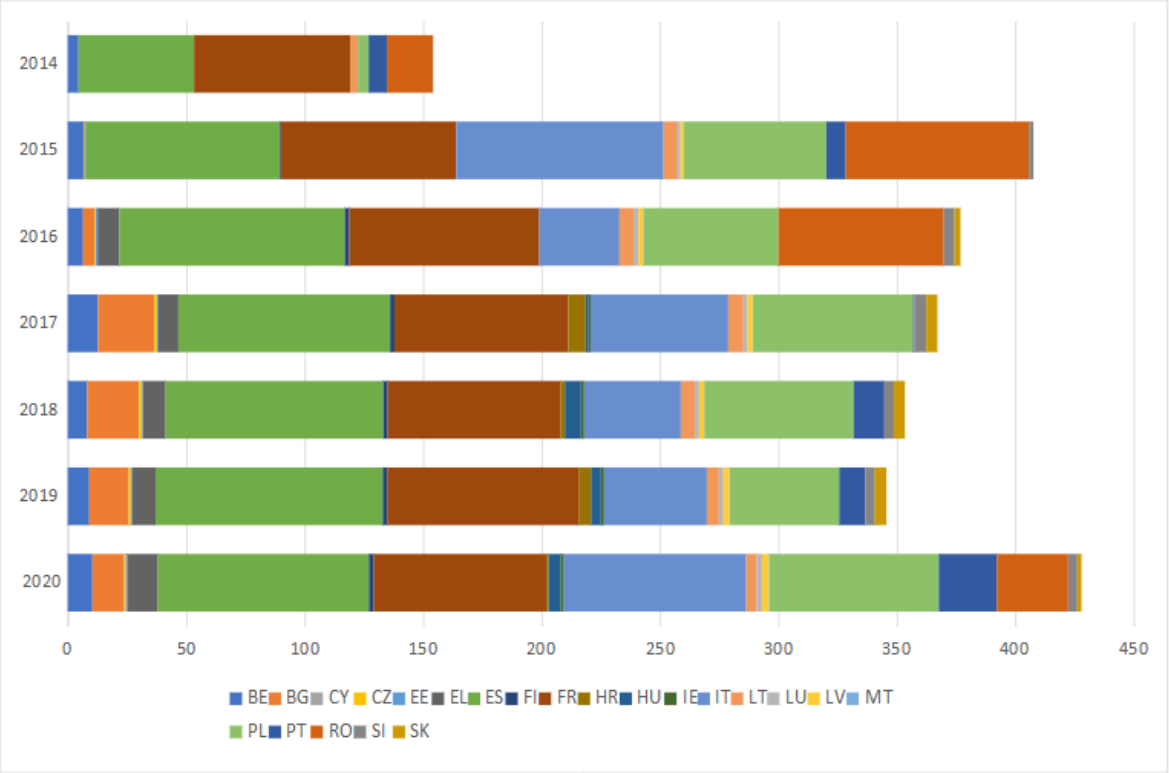
Kypros: Helmikuussa 2018 aloitettiin perushyödykeavun toimittaminen käyttäjille toteuttamalla 1. tammikuuta 2017 jälkeen syntyneiden vauvojen tukiohjelma ”prika tou morou”. Ohjelma on toteutunut onnistuneesti ja suunnitellusti. Vauvoille välttämättömiä tavaroita ovat vuoteet, vaipat ja patjat. Covid-19-pandemian aiheuttamista haasteista huolimatta näiden perustuotteiden jakelu ei keskeytynyt, mutta tuotteiden toimitustavoissa tehtiin joitakin muutoksia, joilla varmistettiin kaikkien osapuolten turvallisuus ja terveys.

Toimenpideohjelma I – Elintarvikkeina annettava apu

Elintarvikeavun määrä pieneni kolmen vuoden ajan hieman, mutta vuonna 2020 se kasvoi merkittävästi eli 428 000 tonniin (345 000 tonnista vuonna 2019). Kauden 2014–

2020 kumulatiivinen määrä oli yli 2 460 000 tonnia elintarvikkeita. Toimenpideohjelmaa I toteuttavista 23 jäsenvaltiosta noin kahdessa kolmasosassa elintarviketoimitusten määrä lisääntyi tai pysyi samana. Prosentuaalinen kasvu oli erityisen voimakasta Portugalissa (+ 123 %), Italiassa (+ 77 %), Puolassa (+ 55 %) ja Virossa (+ 36 %). Romania puolestaan ilmoitti positiivisen määrän ensimmäisen kerran vuoden 2016 jälkeen. Prosentuaaliset vähennykset olivat suurimpia Kroatiassa (–79 %) ja Slovakiassa (–64 %)[14], kun taas Kypros lopetti elintarvikeavun jakamisen kokonaan. Viro jakoi vuonna 2020 ensimmäistä kertaa elintarvikelahjoituksia kumppaniorganisaationsa (Viron elintarvikepankki) avulla.

Kaavio 3. Elintarvikeapu vuosina 2014–2019 (tuhatta tonnia) jäsenvaltioittain

Lähde: SFC2014

Vuonna 2020 yli puolet (57 %) kaikesta elintarvikeavusta koostui maitotuotteista sekä jauhoista, leivästä, perunoista ja muista tärkkelystuotteista. Maitotuotteiden osuus (31 % kokonaismäärästä) oli erityisen suuri Ranskassa (50 %), Espanjassa (47 %) ja Sloveniassa (46 %). Jauhot, leipä, perunat ja muut tärkkelystuotteet (26 % kokonaismäärästä) muodostivat suurimman osan jaetuista elintarvikkeista Suomessa, Slovakiassa, Romaniassa, Latviassa ja Maltassa (niiden osuus vaihteli Suomen 62 %:sta Maltan 50 %:iin), kun taas Italiassa ne olivat 49 prosentin osuudellaan suurin yksittäinen elintarvikeryhmä. Hedelmät ja vihannekset, joiden osuus kokonaismäärästä oli 18 prosenttia, olivat prosentuaalisesti kolmanneksi suurin luokka. Niiden osuus oli erityisen suuri Portugalissa (38 %), Maltassa (36 %), Bulgariassa (33 %) sekä Puolassa ja Irlannissa (28 % kummassakin). Muut luokat (liha, munat, kala ja äyriäiset, rasvat ja öljyt sekä valmisruoka[15]) muodostivat kaikki noin 7–8

[14] Slovakiassa vähennys liittyy siihen, että sillä oli ohjelmakauden lopussa vain vähän varoja jäljellä. FEAD-rahaston määrärahoja on sen jälkeen lisätty REACT-EU-varoilla.
[15] Valmisruoaksi katsotaan valmisateriat, pitkään säilyvät elintarvikkeet, valmiit kuiva-ainesekoitukset ja välipalatuotteet.

prosenttia kokonaismäärästä, kun taas sokerin osuus oli 3 prosenttia.[16] Jaettujen elintarvikkeiden kustannukset henkeä kohti vaihtelevat varsin paljon eri jäsenvaltioissa ja eri vuosina. Syynä siihen ovat lähinnä jaettujen tuotteiden määrät ja tyypit (esimerkiksi tuoretuotteiden suuri osuus) sekä tuen määrä.

Rahastosta yhteisrahoitettujen elintarvikkeiden osuus kumppaniorganisaatioiden jakamien elintarvikkeiden kokonaismäärästä oli noin 50 prosenttia. Tämä osuus vaihtelee Ranskan, Luxemburgin ja Suomen alle 25 prosentista Bulgarian, Espanjan ja Unkarin 100 prosenttiin jaettavista elintarvikkeista.[17] Elintarvikkeita jakaneet 21 jäsenvaltiota jakoivat niitä standardoitujen elintarvikepakettien muodossa. Jäsenvaltioista 13 toimitti myös aterioita: Belgia, Bulgaria, Espanja, Italia, Irlanti, Kreikka, Kroatia, Latvia, Puola, Slovakia, Suomi, Tšekki ja Unkari.

Toimenpideohjelma I – Perushyödykkeinä annettava apu

Vuonna 2020 perushyödykeapua jakoi 12 jäsenvaltiota. Ne olivat Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Romania, Tšekki ja Unkari. Luettelo on muuten sama kuin vuonna 2019, mutta Romania ei tuolloin jakanut perushyödykkeitä ja Slovakia lopetti niiden jakelun vuonna 2020, kuten edellä mainittiin.

Perushyödykkeinä annettavan avun määrä kasvoi edelleen huomattavasti. Jäsenvaltiot jakoivat vuonna 2020 perushyödykeapuna 69,2 miljoonaa euroa, kun sitä vuonna 2019 jaettiin 19,2 miljoonaa euroa (määrä oli jo tuolloin lisääntynyt 42 % vuoteen 2018 verrattuna ja 44 % vuoteen 2017 verrattuna). Lisäys johtuu siitä, että perushyödykeavun tarjoaminen on lisääntynyt melko paljon useassa jäsenvaltiossa. Lisäykset olivat erityisen suuria Itävallassa, Tšekissä, Kreikassa, Latviassa ja ennen kaikkea Italiassa (yli viisinkertainen lisäys) sekä Romaniassa, joka jakoi valtaosan EU:ssa jaetusta perushyödykeavusta (41,2 miljoonaa euroa). Perushyödykeapu väheni merkittävästi Kroatiassa (2,2 miljoonasta eurosta 368 000 euroon) ja vähäisessä määrin Liettuassa ja Luxemburgissa. Slovakia lopetti jakelun kokonaan.[18]

Koulutarvikkeet ja henkilökohtaiseen hygieniaan tarkoitetut tuotteet lapsiperheille olivat edelleen FEAD-ohjelman kautta jaettavan perushyödykeavun tärkeimpiä tuotteita. Vuonna 2020 lapsiperheille toimitettiin muun muassa koulutarvikkeita ja oppimateriaalia (AT, EL, HR, HU, IE ja LV), koululaukkuja (AT, EL, HR ja LV), lastenhoitopakkauksia (CY, EL, HR, HU, IE ja LV), liikuntavarusteita (EL ja HR) ja vaatteita (EL, HR ja IT). Kreikassa, Latviassa, Luxemburgissa ja Unkarissa jaettiin myös pyykinpesuaineita sekä vaippoja, rasvoja, saippuaa ja kosteuspyyhkeitä vauvoille ja taaperoille. Kroatia, Latvia, Liettua, Portugali, Puola, Romania, Tšekki ja Unkari ovat alkaneet jakaa myös hygieniapaketteja, joissa on covid-19:n leviämisen estämiseksi suojavarusteita, kuten maskeja ja puhdistustuotteita.

Erityisesti **asunnottomille** kohdennettua perushyödykeapua toimitettiin asumisen tukitoimenpiteinä Italiassa, mutta myös Tšekki ja Kreikka toimittivat apua asunnottomille. Heille jaettiin henkilökohtaiseen hygieniaan tarkoitettuja tuotteita ja muita tarvikkeita. Italiassa ja Tšekissä asunnottomat saivat myös keittiötarvikkeita (niitä jaettiin muuttaville ja

[16] Lisätietoja on liitteessä olevissa yhteisissä tuotosindikaattoreissa 4–10.

[17] Ks. indikaattori 11b liitteessä. Tämän indikaattorin arvot määritetään kumppaniorganisaatioiden tietoon perustuvan arvion perusteella.

[18] Perushyödykeavun keskeyttäminen Slovakiassa vuonna 2020 johtui taloudellisten resurssien puutteesta. Sen jälkeen hallintoviranomainen osoitti tähän toimenpiteeseen uudelleen varoja ja käynnisti uudet julkiset hankinnat perushyödykeavun käynnistämiseksi uudelleen vuonna 2022.

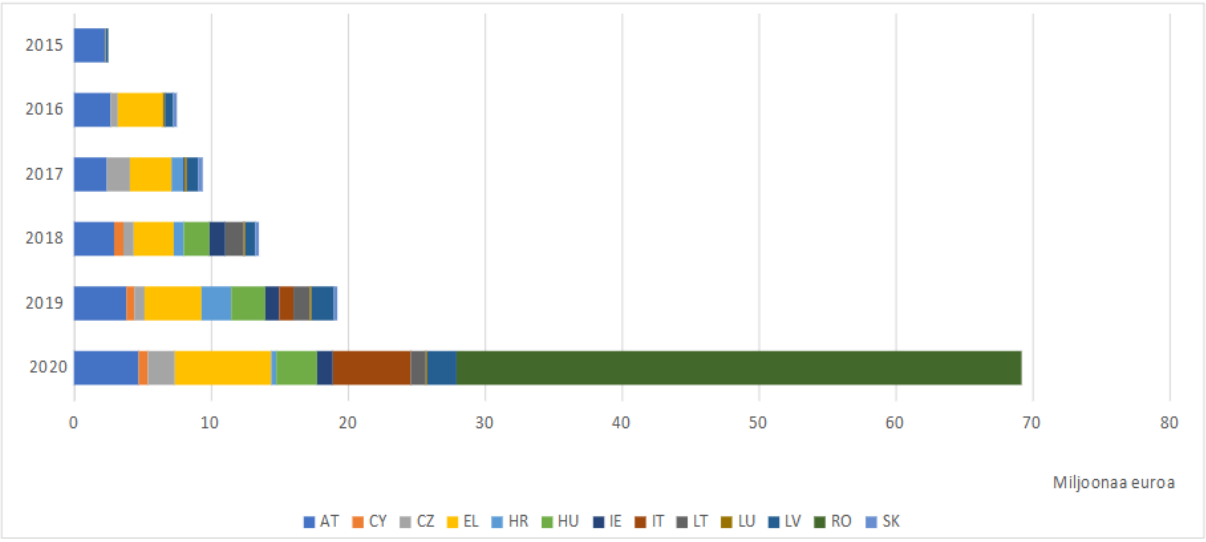
epävarmoissa oloissa asuville) ja vaatteita, ja Italiassa, Kreikassa ja Tšekissä makuupusseja ja huopia.

Kaavio 4. Tavaroiden rahallinen kokonaisarvo vuosina 2014–2020 tyypeittäin

Lähde: SFC2014

Kaavio 5. Tavaroiden rahallinen kokonaisarvo vuosina 2014–2020 jäsenvaltioittain

Lähde: SFC2014

Toimenpideohjelma I – Liitännäistoimenpiteet

FEAD-asetuksen mukaisesti jäsenvaltiot, jotka panivat toimenpideohjelman I ohjelmia täytäntöön vuonna 2020, toteuttivat myös liitännäistoimenpiteitä. Covid-19-kriisi on kuitenkin aiheuttanut merkittävän haasteen liitännäistoimenpiteiden toteuttamiselle osana FEAD-ohjelmia, ja niiden täytäntöönpano on yleisesti ottaen ollut epätasaista eri jäsenvaltioiden välillä. Toisaalta tämänhetkisten pandemiasta johtuvien haasteiden ratkaisemiseksi pantiin täytäntöön täydentäviä liitännäistoimenpiteitä. Esimerkkejä:

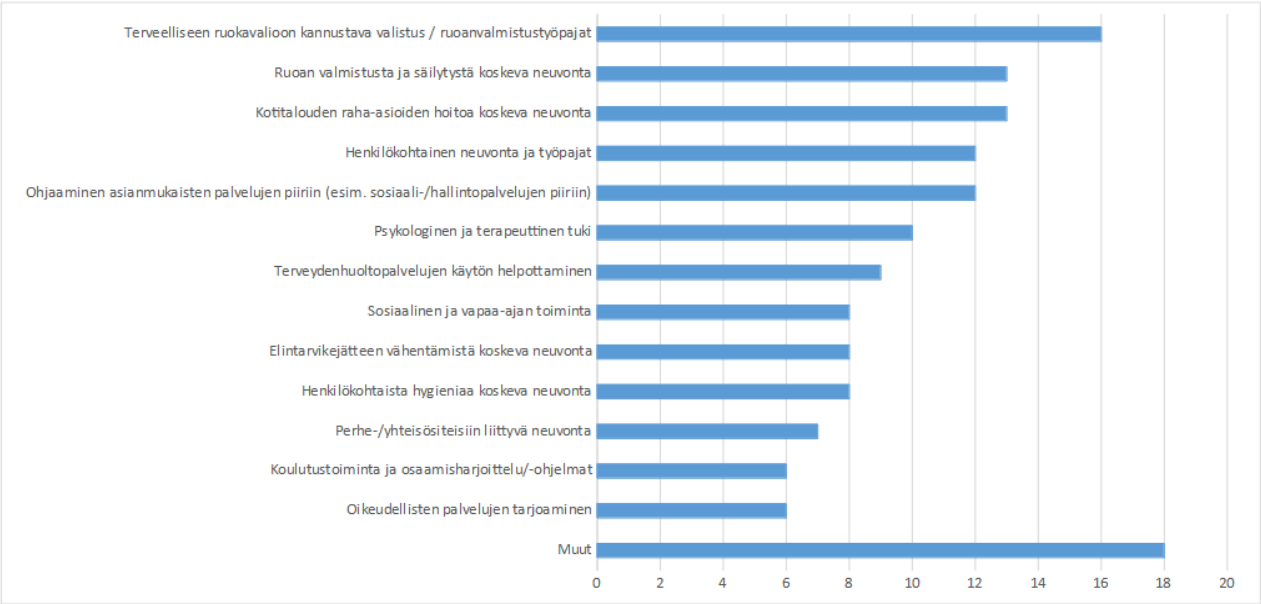
- Muutama jäsenvaltio, kuten Bulgaria, Italia, Itävalta, Kreikka, Suomi ja Unkari, antoi tietoja pandemian yhteydessä toteutetuista varotoimenpiteistä.
- Joissakin jäsenvaltioissa (esim. EL, FR, PL, RO ja SI) hallintoviranomaiset ovat erityisesti sisällyttäneet psykologisen tuen liitännäistoimenpiteisiin covid-19-pandemian ja siihen liittyvien sosiaalisten rajoitusten mielenterveysvaikutusten torjumiseksi.
- Jäsenvaltioissa käyttöön otettujen laajamittaisten sulkutoimien vuoksi digitaalisen teknologian rooli korostui huomattavasti. Liettua, Malta, Puola ja Unkari toteuttivat toimia digitaalisten taitojen parantamiseksi koulutuksen ja työllisyyden alalla sekä sosiaalipalvelujen toiminnan varmistamiseksi ja perhe- ja/tai yhteisösiteiden ylläpitämiseksi.

Useimmat jäsenvaltiot jatkoivat myös liitännäistoimenpiteiden toteuttamista, ja vain muutama keskittyi vain yhteen tai kahteen toimenpiteeseen. Havaintojen mukaan liitännäistoimenpiteitä vähennettiin vuonna 2020 muutamissa jäsenvaltioissa, kuten Irlannissa ja Virossa, covid-19-pandemian vuoksi. Toisaalta Romania lisäsi vuonna 2020 merkittävästi FEAD-rahastosta rahoitettavien liitännäistoimenpiteiden tarjontaa. Latviassa liitännäistoimenpiteiden osuus kasvoi vuonna 2020 vuoteen 2019 verrattuna 10 prosenttia (toimenpiteitä 112 enemmän), mutta liitännäistoimenpiteiden loppukäyttäjien osuus pieneni 11 prosenttia (677 henkilöä).

Vuonna 2020 täytäntöön pantuja liitännäistoimenpiteitä olivat muun muassa seuraavat:

- ruoan valmistusta ja säilytystä koskeva neuvonta (BE, BG, CZ, ES, FI, FR, HR, LT, LV, MT, PL, PT ja SK)
- terveelliseen ruokavalioon ja elämäntapaan kannustava valistus, esimerkiksi ruoanvalmistustyöpajat (BE, BG, CZ, EL, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, PT, PL, RO ja SK)
- ruokahävikin vähentämistä koskeva neuvonta (BG, CZ, ES, FI, LU, LV, PL ja PT)
- henkilökohtaista hygieniaa koskeva neuvonta (BE, BG, EL, HR, HU, LV, RO ja SK)
- ohjaaminen asianmukaisten palvelujen (esimerkiksi sosiaali-/hallintopalvelujen) piiriin (BE, BG, CZ, EE, FI, FR, IE, IT, LU, LV, PT ja SK)
- henkilökohtainen neuvonta ja työpajat erityisesti koulutukseen tai työmarkkinoille integroitumisen edistämiseksi (BG, CY, CZ, EL, FI, FR, IE, IT, LT, MT, RO ja SI)
- koulutustoiminta ja osaamisharjoittelu/-ohjelmat (EL, FR, MT, PL, RO ja SI)
- terveydenhuollon saatavuuden helpottaminen (BG, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV ja RO)
- psykologinen ja terapeuttinen tuki (CZ, EL, FI, FR, HU, IT, LT, PL, RO ja SI)
- kotitalouden raha-asioiden hoitoa koskeva neuvonta (BG, CZ, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LV, MT, PL, PT ja SK)
- erityisneuvonta perhe- ja yhteisösuhteiden ylläpitämisessä tai palauttamisessa, mukaan lukien ristiriitojen ratkaiseminen, vanhempien tukeminen ja kotihoidon tukeminen (BG, CY, FR, IE, LT, LV ja PL)
- sosiaalinen ja vapaa-ajan toiminta (CZ, FI, FR, LV, LU, MT, PL ja SI)
- oikeudellisten palvelujen tarjoaminen (CZ, FR, IT, LT, PL ja RO)
- muut liitännäistoimenpiteet (AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, IE, EL, IT, LU, MT, PL, PT, RO ja SI), mukaan lukien henkilökohtaiset tukipalvelut, aikuisten sosiaalihuolto, sosiaaliset kuljetuspalvelut, asunnon tai majoituksen saannin helpottaminen, omien oikeuksien käyttämisessä tarvittava tuki ja koulunkäynnin tukeminen.

Kaavio 6. Vuonna 2019 toteutettujen liitännäistoimenpiteiden tyypit (n = 23)

Kehys 2. ***Teknisen avun varojen käyttö pandemian yhteydessä***

Useat jäsenvaltiot, kuten **Liettua, Luxemburg, Puola, Romania ja Slovenia**, ovat ottaneet käyttöön teknisen avun varoja erilaisten, erityisesti covid-19-pandemian aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseksi. **Liettuan, Bulgarian** ja **Puolan** hallintoviranomaiset päättivät käyttää osan tekniseen apuun osoitetuista varoista suojavarusteiden ostamiseen työntekijöille ja vapaaehtoisille, jotka osallistuvat suoraan elintarvikeavun tarjoamiseen.

Luxemburgissa teknistä apua käytettiin FEAD:n toimenpideohjelmien ja loppukäyttäjien väliarvioinnin tekemiseen sekä ohjelmistojen mukauttamiseen pandemian aikana riskiryhmiin kuuluvien loppukäyttäjien etäostoja varten.

Latviassa otettiin käyttöön teknisen avun varoja työn ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevien toimenpiteiden jatkuvuuden varmistamiseksi sekä työnsaannin helpottamiseksi turvaten samanaikaisesti sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteiden toteutuminen.

Jäsenvaltiot, **Romania** ja **Slovenia** mukaan luettuina, ovat käyttäneet erityisesti teknisen avun varoja FEAD:n täytäntöönpanon ja toimien tukemiseen. **Romaniassa** teknistä apua käytettiin FEAD:n yleisen täytäntöönpanon tukemiseen tarjoamalla logistista tukea esimerkiksi sopimussuhteisten toimihenkilöiden palkkaamiseen, toiminnassa tarvittaviin välineisiin ja käyttöhenkilöstön suojeluun.

Muutamassa jäsenvaltiossa havaittiin myös, että osa tiettyyn toimenpideohjelmaan osoitetuista määrärahoista kohdennettiin uudelleen erityistoimenpiteisiin. **Slovakiassa** osa alun perin muihin toimenpiteisiin osoitetuista käyttämättömistä määrärahoista kohdennettiin uudelleen hygieniapakettien tarjoamiseen loppukäyttäjille covid-19-pandemian yhteydessä.

Toimenpideohjelma II – Sosiaalinen osallisuus

Toimenpideohjelman II[19] jäsenvaltiot (DE, DK, NL ja SE) jatkoivat sosiaalista osallisuutta koskevien toimien täytäntöönpanoa vuonna 2020, vaikka covid-19-kriisi vaikutti erittäin kielteisesti kaikkien jäsenvaltioiden toimiin.

Saksassa pyrittiin edelleen tavoittamaan hiljattain maahan saapuneita aikuisia sekä asunnottomia ja helpottamaan heidän pääsyään neuvonnan ja tukitoimien piiriin. Erityistavoitteesta A tuettiin 4 275:tä esikouluikäistä, enintään 7-vuotiasta maahanmuuttajalasta. Vähintään yhden varhaiskasvatustarjouksen sai 3 767 maahanmuuttajalasta. Se vastaa 88,11 prosentin tulosindikaattoria. Erityistavoitteesta B sai neuvontaa 5 365 asunnotonta ja asunnottomuuden vaarassa olevaa. Vähintään yhden sosiaalipalvelun neuvonnan ja ohjauksen kautta sai apua 4 373 henkilöä (81,56 % kokonaismäärästä).

Tanskassa laajennettiin toimintaa asunnottomien olojen parantamiseksi, mikä koski myös muista EU-maista kotoisin olevia henkilöitä, joilla oli lupa oleskella Tanskassa. Vaikka hanketoiminta jatkui covid-19-pandemiaan liittyvien rajoitusten aikana, pandemia aiheutti haasteita ja osallistujien määrä väheni jyrkästi: osallistujia oli 757 vuonna 2019 ja 277 vuonna 2020. Covid-19-pandemia on vaikuttanut eniten maahanmuuttajien kanssa työskenteleviin yhdistyksiin, koska monet maahanmuuttajat ovat palanneet lähtömaahansa.

Alankomaissa covid-19-kriisin puhkeaminen vaikutti voimakkaasti ”Ikääntyneet naapurustossa” -hankkeeseen, joka osoittautui kuitenkin erityisen arvokkaaksi. Hankkeessa pyritään lievittämään yli 65-vuotiaiden vähäosaisten sosiaalista syrjäytymistä. Sen tärkeimpiä yhteyspisteitä ovat paikalliset kirjastot, mutta ne olivat jatkuvasti suljettuina. Digitaalitaitoihin liittyvä toiminta, johon osallistujat olivat aiemmin osallistuneet, osoittautui kuitenkin hyödylliseksi sulkutilanteessa ja mahdollisti toiminnan jatkumisen verkossa. Hanke onnistui siten pitämään siihen osallistuneet sosiaalisesti osallisina. Joissakin tapauksissa osallistujat tekivät jopa itse aloitteen kokousten jatkamisesta ulkona. Loppujen lopuksi hankkeeseen osallistuneet kirjastot onnistuivat tavoittamaan edelleen uusia osallistujia. Heidän määränsä tosin laski 579:stä 366:een, ja osallistujia oli kaudella 2014–2020 yhteensä 3 219. Kirjastot ilmoittivat myös aikovansa jatkaa hanketta FEAD-rahaston rahoituksen päättymisen jälkeen käyttämällä omia varojaan.

Ruotsissa sosiaalista osallisuutta edistävissä ohjelmissa tarjotaan kahdentyyppistä tukea: terveyden edistämiseen tähtääviä toimenpiteitä ja perustietoja Ruotsin yhteiskunnasta muista EU- tai ETA-maista tuleville vähävaraisille henkilöille. Osallistujien määrä kasvoi jyrkästi: osallistujia oli vuonna 2020 jo 1 175, kun heitä vuonna 2019 oli vain 658. Vuosina 2014–2020 osallistujia oli yhteensä 3 849. Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat asunnottomat (tai asunnottomuuden vaarassa olevat henkilöt), maahanmuuttajat, ulkomaalaistaustaiset, vähemmistöihin kuuluvat ja naiset. Näiden ryhmien osuus FEAD-ohjelmien loppukäyttäjistä on yhteensä yli 90 prosenttia.

2.3 Täytäntöönpanon esteet

FEAD on edistynyt hyvin tavoitteidensa saavuttamisessa. Täytäntöönpanolle oli kuitenkin edelleen joitakin esteitä, kuten kumppaniorganisaatioiden

[19] Tällä tarkoitetaan jäsenvaltioita, jotka toteuttavat vähävaraisimpien sosiaalista osallisuutta edistävää toimenpideohjelmaa (kutsutaan myös nimellä ”toimenpideohjelma II”). Ohjelmasta tuetaan sellaisia toimia vähävaraisimpien sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi, jotka eivät sisällä taloudellista tukea tai aineellista apua ja jotka eivät ole aktiivisia työmarkkinatoimenpiteitä.

kapasiteettiongelmat ja pääasiassa covid-19-pandemiaan liittyvät logistiset haasteet. Niitä ratkaistiin osittain lisäämällä joustavuutta ja vähentämällä hallinnollista kuormitusta vuoden 2020 FEAD-asetuksen muutosten perusteella. Niiden ansiosta oli mahdollista käyttää sähköisiä arvosetelejä elintarvikeavun (PT ja RO) ja perushyödykkeiden (LT, LU ja RO) toimittamiseen, henkilönsuojainten tarjoamiseen (mikä pienensi tartuntariskiä) sekä toimenpiteiden rahoittamiseen 100-prosenttisesti tilikaudella 2020–2021. Myös hallintoviranomaisten ja kumppaniorganisaatioiden vahva yhteistyö osoittautui uusiin haasteisiin vastaamisessa välttämättömäksi.

Täytäntöönpanon esteistä ilmoitti yli 20 jäsenvaltiota. Suurin osa jäsenvaltioista (BE, CY, CZ, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SE, SI ja SK) ilmoitti, että covid-19-pandemia ja sen vaikutukset eri tasoilla aiheuttivat merkittäviä esteitä FEAD-ohjelmien täytäntöönpanolle vuonna 2020:

- **Monissa näistä jäsenvaltioista toimien täytäntöönpano jouduttiin sulkutoimien ja rajoitusten vuoksi keskeyttämään.** Joissakin tapauksissa henkilöstöpula johti joidenkin jakelukeskusten sulkemiseen (BE, IE ja LU). Suurimmassa osassa jäsenvaltioita tehtiin kuitenkin mukautuksia, jotta elintarvikkeiden jakelua voitiin jatkaa rajoituksista huolimatta. Loppukäyttäjät saivat yleensä hakea elintarvikeapua tiettynä aikana ja tietystä paikasta tai jakelu järjestettiin muulla tavoin (BE, CY, CZ, EE, ES, EL, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI ja SK). Esimerkiksi elintarvikkeita ja perushyödykkeitä toimitettiin loppukäyttäjien koteihin tai niitä annettiin henkilökohtaisissa tapaamisissa tai ruokakuponkeja (PT ja RO) vastaan, jotta vältettiin jakelukeskusten ruuhkautuminen. Vastaavasti joissakin jäsenvaltioissa liitännäistoimenpiteitä mukautettiin uusiin haasteisiin vastaamiseksi (esimerkiksi Alankomaissa toimia toteutettiin sekä paikan päällä että etäyhteyden välityksellä), kun taas toisissa (esimerkiksi Puolassa) ne lopetettiin.
- **Pandemia aiheutti suoraan viivästyksiä ja vaikeuksia elintarvikkeiden jakelussa ja perushyödykeavun täytäntöönpanossa** Belgiassa, Bulgariassa, Kreikassa, Kroatiassa, Maltassa, Portugalissa, Puolassa, Ranskassa, Romaniassa, Tanskassa ja Tšekissä. Haasteita kerrottiin olleen erityisesti tiettyjen elintarvikkeiden (LU ja PL) toimittamisessa, koska raaka-aineiden saatavuus markkinoilla oli rajallista ja tuotantoprosessi viivästyi. Lisäksi henkilöstöpula Puolassa aiheutti vaikeuksia sopimusten täytäntöönpanossa esimerkiksi kuljetusyritysten kanssa, mikä hankaloitti tiettyjen tuotteiden tarjoamista. Slovakia ilmoitti, että sillä oli joissakin harvoissa tapauksissa vaikeuksia, jotka johtuivat loppukäyttäjien pysyvän osoitteen muuttumisesta ja avusta kieltäytymisestä.

Aiempien vuosien tapaan FEAD-rahaston joustavuus sekä hallintoviranomaisten ja kumppaniorganisaatioiden välinen vahva yhteistyö auttoivat maita ylittämään monet näistä esteistä. Joissakin jäsenvaltioissa (esimerkiksi BE, DE, DK, FR, IT, IE ja SE) hallintoviranomainen järjesti kumppaniorganisaatioiden ja asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa säännöllisiä tapaamisia henkilökohtaisesti tai verkossa ohjelman täytäntöönpanosta keskustelemiseksi ja sen tukemiseksi.

Jäsenvaltiot raportoivat enimmäkseen covid-19-kriisin vaikutuksiin liittyvistä haasteista, mutta niillä oli muitakin haasteita, jotka liittyivät seuraaviin asioihin:

- logistiikka, esimerkiksi korkeat kuljetuskustannukset, tuotteiden tuhoutuminen kuljetuksen aikana ja järkevän varastonhallinnan periaatteiden (FIFO) noudattamatta jättäminen (BE, EL, HR, LV, PL ja PT)

- Puolassa joidenkin ohjelman toimijoiden ilmoittamat tapaukset, joissa ei ollut noudatettu laatuvaatimuksia, mikä oli johtanut sopimussakkojen määräämiseen elintarvikkeiden toimittajalle
- kumppaniorganisaatioiden valmiuksien puute (DK ja PL), erityisesti kohderyhmien rekisteröinnin osalta tai jäsenvaltioiden alueellisen kokoonpanon vuoksi (LT).

Kehys 3. Covid-19-pandemiaan liittyvät haasteet

Liettuassa oli covid-19-pandemian aikana leimautumisongelma, sillä taloudellisia vaikeuksia oli myös henkilöillä, jotka eivät olleet aiemmin olleet tekemisissä sosiaaliavustusjärjestelmän kanssa. Osa heistä kieltäytyi vastaanottamasta FEAD-tukea, vaikka heillä olisi ollut oikeus siihen.

Maltassa on myös havaittu leimautumista maan pienen koon vuoksi, koska saman paikkakunnan asukkaat tuntevat toisensa henkilökohtaisesti tai ovat sukua keskenään. Siksi FEAD:n tuensaajille annetaan mahdollisuus hakea tukensa haluamastaan jakelukeskuksesta asuinpaikkansa paikallisen keskuksen sijaan.

Belgiassa covid-19-kriisillä on ollut merkittäviä ja kauaskantoisia vaikutuksia, ja hallintoviranomainen, elintarvikeapuala ja kumppaniorganisaatiot ovat kaikki toimineet yhdessä mukautuakseen nopeasti tilanteeseen. Ne ovat pitäneet säännöllisiä kokouksia löytääkseen ratkaisuja, jotka täyttävät tuensaajien tarpeet, samalla kun ne ovat pyrkineet rajoittamaan äkillisen ja odottamattoman sulkutilan vaikutuksia.

Portugalissa hyväksyttiin maalis- ja heinäkuun välisenä aikana vuonna 2020 toimenpiteitä, joilla yksinkertaistettiin joitakin jakeluun liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Ne koskivat nimenomaan tuotteiden toimituksen vahvistamista, ja niillä pyrittiin pääasiassa lieventämään covid-19:n tartuntariskiä ja leviämistä.

Kyproksessa ei voitu järjestää vuotuista tarkastelukokousta, koska oli noudatettava lähikontaktien välttämistä koskevia toimenpiteitä. Vuonna 2020 välittävän elimen ja hallintoviranomaisen virkailijat sekä tuensaajat osallistuivat useisiin verkossa järjestettyihin EU:n tason kokouksiin, kuten FEAD-yhteisön ja FEAD-asiantuntijaryhmän kokouksiin.

Italia otti käyttöön poikkeuksellisia toimenpiteitä pandemiaan vastaamiseksi. Se laajensi apua saavien vähävaraisimpien määritelmää ja toimitti suojavarusteita sekä loppukäyttäjille että tukea jakaville vapaaehtoisille. Myös jakelua mukautettiin: kunnat otettiin mukana korvaamaan kumppanijärjestöjä, koska niistä osa joutui lopettamaan toimintansa tai niillä ei ollut enää riittävästi vapaaehtoisia pandemian vuoksi.

Suomessa monet ikääntyneet vapaaehtoiset lakkasivat jakamasta elintarvikkeita viruksen pelon vuoksi. Mukaan tuli kuitenkin nuorempia vapaaehtoisia, joista suuri osa oli opiskelijoita, mikä varmisti sen, että palvelujen tarjontaa voitiin jatkaa.

2.4 Yleiset periaatteet

FEAD-asetuksen 5 artiklassa määritellään periaatteet, joita olisi sovellettava kaikilta osin rahaston suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Niitä ovat rahoituksen täydentävyys, sukupuolten tasa-arvo, syrjimättömyys, ruokahävikin torjuminen, tasapainoinen ruokavalio, kansanterveys sekä ympäristöön ja ilmastoon liittyvät näkökohdat. Jäsenvaltioiden olisi noudatettava näitä periaatteita ja raportoitava niistä vuotuisissa täytäntöönpanokertomuksissaan.

Jäsenvaltiot huolehtivat täydentävyysperiaatteen toteutumisesta varmistamalla koordinoinnin muiden rahoitusvälineiden kanssa päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi

ja tuen laajentamiseksi. Esimerkiksi **Unkarissa** hallintoviranomaiset varmistavat, että tukea saava toimi ei saa tukea mistään muusta toimenpideohjelmasta tai muusta EU:n välineestä. **Liettuassa** hallintoviranomaisella on keskeinen rooli päällekkäisen rahoituksen estämisessä ohjelmakauden aikana, toimenpideohjelman ja hankkeiden hallinnointia koskevan kansallisen lainsäädännön valmistelussa ja hankkeiden rahoitusta koskevassa päätöksentekoprosessissa. Välittävä elin ehkäisee ja valvoo päällekkäistä rahoitusta tarkistamalla maksupyynnöt, julkisten hankintojen seurantamenettelyt ja hankkeiden tarkastukset paikan päällä. **Romaniassa** koordinointi ESR:n sekä muiden EU:n politiikkojen, strategioiden ja välineiden, erityisesti kansanterveyttä ja ruokahävikin torjuntaa koskevien EU:n aloitteiden, kanssa on varmistettu asettamalla tämä toimenpideohjelma saman hallintoviranomaisen vastuulle, jotta vältetään päällekkäinen rahoitus ja varmistetaan, että FEAD:n kattamia toimenpiteitä koordinoidaan asianmukaisesti.

Kaikki jäsenvaltiot raportoivat noudattavansa sukupuolten tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita. Useimmat jäsenvaltiot ovat määrittäneet objektiiviset tukikelpoisuusperusteet (yksilön sosioekonominen tilanne) kohderyhmän ja loppukäyttäjien tunnistamiseksi, jotta syrjintää pystytään estämään kaikilla avun jakamisen tasoilla. **Suomessa** hallintoviranomainen on ohjeistanut kumppaniorganisaatioitaan ja jakelupisteitään rahaston pääperiaatteista ja kumppaniorganisaatioiden verkosto kattaa eri kohderyhmät tavoittavat organisaatiot, jotta tukea voi saada sukupuolesta riippumatta. **Latviassa** on toteutettu toimenpiteitä esteettömyysperiaatteen noudattamisen varmistamiseksi, jotta myös toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet täytetään (kansallisten normien mukaisesti). Paketit toimitetaan loppukäyttäjien kotiin, jos he eivät pääse jakelualueelle. Jakelupisteissä etusijalle asetetaan henkilöt, joilla on vaikeuksia matkustaa, vanhemmat, joilla on pieniä lapsia, ja vanhukset, jotta he voivat vastaanottaa paketteja ilman jonotusta, ja jakelupisteet sijaitsevat lähellä joukkoliikenteen pysäkkejä. **Luxemburgissa** käytetään Eurooppa 2020 -indikaattoria köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevien tunnistamiseen. Osa haavoittuvassa asemassa olevista on muita kuin luxemburgilaisia, eikä heillä välttämättä ole kaikkia lupia, joita laillinen maahan asettuminen edellyttää. Osa ei pystynyt toimittamaan kaikkia pyydettyjä tietoja ajoissa. Ensisijaisena tavoitteena oli tarjota elintarvikeapua myös näille henkilöille ja perheille ja ottaa heidät mukaan ohjelmaan.

Monet jäsenvaltiot kertoivat jakavansa monipuolista ja ravitsemuksellisesti tasapainoista ruokaa ja toteuttavansa toimenpiteitä ruokahävikin vähentämiseksi. Kaikissa jäsenvaltioissa otettiin elintarvikkeiden valinnassa huomioon monipuolista ruokavaliota ja elintarviketurvallisuutta tukevat tuotteet. Lisäksi tuotteiden valinnassa otettiin huomioon elintarvikkeiden kuljetettavuus, kumppaniorganisaatioiden rajallinen varastointikapasiteetti ja tuotteiden kestävyys. **Liettuassa** ostettiin pitkään säilyviä tuotteita ja loppukäyttäjistä laadittiin tarkat luettelot, jotta tarvittavat määrät tiedettiin tarkasti. **Irlannissa** sosiaalisen yrityksen tarjoama yritysten ja hyväntekeväisyysjärjestöjen välinen yhteys mahdollisti myös uudelleenjaon koko maassa, tarjosi mahdollisuuden saada laadukkaita ylijäämäelintarvikkeita ja johti huomattaviin säästöihin hyväntekeväisyysjärjestöjen elintarvikekustannuksissa. **Espanjassa** ohjelma jakaa elintarvikkeita, joita on helppo käsitellä ja säilyttää ja jotka säilyvät pitkään. Lisäksi elintarvikkeet kuljetetaan lopulliseen määränpäähänsä sopivassa muodossa, mikä helpottaa niiden käsittelyä, ja pakkauksen rikkoutumisriski ja ruokahävikki ovat vähäisiä.

Kaikki jäsenvaltiot varmistavat, että jaettavat elintarvikkeet ja tuotteet täyttävät kansalliset terveys- ja turvallisuusvaatimukset. Monet jäsenvaltiot myös tukevat loppukäyttäjien terveyttä liitännäistoimenpiteillä, jotka edistävät terveitä elämäntapoja. **Romaniassa, Slovakiassa ja Unkarissa** hallintoviranomaiset ovat ottaneet

suunnitteluprosessiin mukaan ravintoterapeutin sen varmistamiseksi, että jaetut lämpimät ateriat koostuvat elintarvikkeista, jotka ovat terveellisen ruokavalion mukaisia ja joissa on runsaasti vitamiineja ja kivennäisaineita. **Italiassa** tuotteet valittiin edelleen niin, että otettiin huomioon Välimeren ruokavalioon kuuluvien proteiinien ja hiilihydraattien riittävä saanti. **Sloveniassa** toimittajien on toimitettava ennen jokaista elintarvikkeiden toimitusvaihetta akkreditoidun laboratorion laatima analyysiraportti, jossa esitetään toimitettavien tuotteiden analyysit. **Romaniassa** järjestettiin myös kokouksia asiaankuuluvien sidosryhmien (terveysministeriö, kansanterveyslaitos, äitien ja lasten terveyden kansallinen instituutti sekä työ- ja sosiaaliministeriön edustajat) kanssa hygieniatuotepakkausten sisällöstä.

Useimmat jäsenvaltiot kertoivat vuotuisissa täytäntöönpanokertomuksissaan tehneensä ympäristötekoja. Koska **Suomessa** hankittavien tuotteiden määrät ovat suhteellisen pieniä, niiden keskitetyllä hankinnalla ja kuljetuksella on pienempi ympäristövaikutus kuin silloin, jos jokainen kumppaniorganisaatio suorittaisi kuljetuksen itse. **Latviassa** on edistetty ympäristöystävällisiä lisätoimenpiteitä, kuten paperin kierrätysmahdollisuuden varmistamista, tulosteiden määrän rajoittamista ja paperin (myös kierrätyspaperin) uudelleenkäyttöä muistikirjoihin, käyttämällä mahdollisuuksien mukaan FSC-sertifioiduista metsistä peräisin olevasta puusta valmistettua paperitavaraa.

Useimmat jäsenvaltiot ilmoittavat soveltavansa FEAD-rahaston ohjelmasuunnittelussa kumppanuusperiaatetta. Bulgariassa on laadittu kumppanuusperiaate, joka on pantu täytäntöön toimenpideohjelmassa sidosryhmien laajan kuulemisen perusteella. Jatkuva vuorovaikutus kumppaneiden kanssa mahdollisti olemassa olevien ongelmien perusteellisen tunnistamisen ja sopivimman tavan puuttua niihin. **Puolassa** kansalliset organisaatiot soveltavat kumppanuusperiaatetta jatkuvassa yhteistyössä alueellisten ja paikallisten järjestöjensä kanssa, seuraavat elintarvikkeiden jakelun ja liitännäistoimenpiteiden täytäntöönpanon edistymistä ja käsittelevät ilmoitettuja vaikeuksia. Hallintoviranomaiset ja organisaatiot järjestävät myös säännöllisesti kokouksia ja koulutusta.

Muutama jäsenvaltio ilmoittaa toteuttaneensa toimia hallinnollisen rasitteen vähentämiseksi. Suomessa pienet tuotemäärät mahdollistavat hankittavien tuotteiden keskitetyn hankinnan ja kuljetuksen, mikä auttaa vähentämään näihin toimiin liittyvää hallinnollista rasitetta. **Bulgariassa** analysoitiin tehokkuuskriteeriä, jotta vältettäisiin tarpeeton hallinnollinen rasite ohjelmien täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa, ja otettiin käyttöön useita yksinkertaistamissääntöjä. **Slovakiassa** hallintoviranomainen määritti kumppaniorganisaatioiden hallinnollisen rasitteen pienentämiseksi lämpimille aterioille yksikköhinnan, joka vaihtelee sen mukaan, valmistetaanko ateria itse vai ostetaanko toimeksisaajalta valmis, lämmin ateria. Yksikköhinta annettiin tiedoksi komissiolle ennen hyväksymistä.

2.5 Arvioinnit

FEAD-rahaston väliarvioinnissa suositeltiin, että tulevissa ohjelmissa keskitytään edelleen eniten apua tarvitseviin ja säilytetään joustavuus sekä sosiaalisen osallisuuden että perushyödykkeinä annettavan avun ohjelmien täytäntöönpanossa. FEAD:n yhdistäminen ESR:ään mahdollistaa synergiaedut ja avaa mahdollisia väyliä sosiaalisen osallisuuden perustuelle, minkä ansiosta henkilöt saavat koulutusta ja löytävät työpaikan, kun kohderyhmät ovat samat. Lisäksi väliarvioinnissa suositeltiin, että jäsenvaltioita kannustettaisiin noudattamaan asetusta tarkasti, jotta vältettäisiin sellaisten vaatimusten käyttöönotto kansallisella tasolla, jotka ylittävät asetuksen vaatimukset, sillä suuri osa hallinnollisesta rasitteesta johtuu jäsenvaltioiden tasolla asetetuista vaatimuksista, kuten tukikelpoisuuden suppeista määritelmistä. Käynnissä olevan tutkimuksen ”Study supporting

the monitoring of FEAD – data collection systems implemented by Member States" alustavat tulokset vahvistavat FEAD:n väliarvioinnin tulokset ja tarjoavat esimerkkejä seurantajärjestelmien hyvistä käytännöistä.

Täytäntöönpanon haasteisiin puututtiin FEAD:n arviointikumppanuusryhmän kokouksissa ja vuosia 2021–2027 koskevassa asetuksessa, jossa FEAD:n toimet integroitiin ESR:ään. Lisäksi vähävaraisimmille suunnattuihin erityistavoitteisiin sovelletaan yksinkertaistettuja seurantavaatimuksia. Tuotosindikaattoreiden osalta ei enää tarvitse ilmoittaa, minkä tyyppisiä tavaroita on ostettu, eikä jaettujen aterioiden ja elintarvikepakkausten määrää enää eroteta toisistaan. Jos tiedot ovat peräisin rekistereistä, jäsenvaltioiden ei tarvitse noudattaa välineistön määritelmiä, vaan ne voivat käyttää kansallisia määritelmiä. Lisäksi asetuksessa on valtuuttamislauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat käyttää rekistereitä tai vastaavia lähteitä. Vuotuisia täytäntöönpanokertomuksia ei enää laadita. Sen sijaan tiedot ilmoitetaan komission ja ohjelmaviranomaisten välisen säännöllisen tietojenvaihdon tietoteknisen välineen eli SFC2021:n kautta. Kaikkien erityistavoitteiden arvioinnit ovat pakollisia.

Asetuksen vaatimusten mukaisesti elintarvikeapua ja/tai perushyödykkeinä annettavaa apua koskevaa toimenpideohjelmaa (toimenpideohjelma I) toteuttavat hallintoviranomaiset toteuttivat jäsennellyn tutkimuksen loppukäyttäjistä vuonna 2017. Näitä kyselytutkimuksia sekä ulkoisen arvioinnin tuloksia ja avoimen julkisen kuulemisen tuloksia käytettiin komission FEAD-rahaston väliarvioinnissa, ja ne on otettu huomioon vuosien 2021–2027 ohjelmia koskevissa neuvotteluissa. Lisäksi hallintoviranomaisten on toteutettava FEAD:n loppukäyttäjiä koskeva jäsennelty kyselytutkimus tyypin I ohjelmista (eli elintarvike- ja/tai perushyödykeavun ja liitännäistoimenpiteiden tarjoamisesta) vuonna 2022. Hallintoviranomaiset voivat käyttää tämän kyselytutkimuksen tuloksia arviointien tekemiseen ja kansallisella tasolla saatujen kokemusten hyödyntämiseen. Komissio voi myös hyödyntää EU:n tason kyselytutkimuksen koottuja tuloksia FEAD:n jälkiarvioinnissa.

Kehys 4. Arviointitoimet Bulgariassa, Suomessa ja Sloveniassa

Bulgaria

Hallintoviranomainen teki ulkoisen arvioinnin arvioidakseen elintarvikeapua ja/tai perushyödykkeinä annettavaa apua koskevan toimintaohjelman tuloksellisuutta. Arvioinnissa todettiin, että laatukriteerit on täytetty ja ohjelmaan tehdyt toiminnalliset muutokset ovat lisänneet ohjelmien vaikuttavuutta, tehokkuutta, vaatimustenmukaisuutta, johdonmukaisuutta ja eurooppalaista lisäarvoa. Ne auttoivat myös lisäämään loppukäyttäjien määrää lämpimien aterioiden jakelussa ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuntaohjelmassa liitännäistoimenpiteiden toteuttamisen myötä.

Suosituksissa korostettiin, että parantamisen varaa oli toimista tiedottamisessa suurelle yleisölle, niiden henkilöiden uudelleenohjauksessa, jotka pystyvät työskentelemään parantaakseen osaamistaan ja osallistuakseen aktiivisesti työmarkkinoille, vaihtoehtoisten elintarvikeapuvaihtoehtojen käyttöönotossa nykyisessä mallissa riskien arvioimiseksi, vähävaraisimpien henkilöiden avun saannin rajoittamisen estämiseksi ja tarjotun palvelun laadun varmistamiseksi, (ohjelmakauden 2021–2027 osalta) sellaisten toimenpiteiden käyttöönoton harkitsemisessa, joilla rahoitetaan elintarvikeavun kanssa annettavan perushyödykeavun lisämuotoja, ja sosiaaliturvarahaston varojen käyttämisessä pääasiassa julkisten ruokaloiden kunnostamis- ja nykyaikaistamishankkeiden rahoittamiseen.

Suomi

Komission kanssa järjestettiin marraskuussa 2020 vuotuinen arviointikokous etäyhteyden

välityksellä. Myös kumppaniorganisaatioiden ja hallintoviranomaisen yhteinen vuotuinen kokous järjestettiin etäyhteyden välityksellä tammikuussa. Vuotuisessa kokouksessa käytiin läpi ajankohtaisia asioita ja tuotteiden toimittamisesta ja jakelusta saatua palautetta. Siinä oli tarkoituksena myös antaa ohjeita ja neuvoja lomakkeiden täyttämisestä ja opastuspisteistä. Lisäksi kokouksessa tarkasteltiin ennakkotietoja toteutuksesta vuonna 2021 ja ESR+:n valmistelun tilanteesta.

Slovenia

IMO:n toimintaohjelman vuonna 2019 tehty väliarviointi osoitti, että ohjelma on toteutettu hyvin kustannustehokkaasti. Elintarvikkeiden hankintaprosessissa ja erityisesti tuotteiden hankkimisessa edullisemmin on parantamisen varaa. Väliarvioinnissa ehdotettiin järjestelmien standardointia tai kumppaniorganisaatioiden ja sosiaalisen työkeskuksen tietokantojen yhteenliittämistä. Lisäksi siinä ehdotettiin, että toimivaltainen organisaatio laatisi loppukäyttäjien luettelon kumppaniorganisaatioille aiheutuvan rasitteen vähentämiseksi. Hallintoviranomaisille (työ-, perhe- ja sosiaaliasioiden ministeriö – MDDSZ) tai kumppaniorganisaatioille ei ollut aiheutunut merkittävää hallinnollista rasitetta, ja optimointi onnistuisi vain, jos perustettaisiin tuensaajien yhteenliittymä.

1. PÄÄTELMÄT

Covid-19-pandemian puhkeaminen vaikutti FEAD-rahaston toimiin vuonna 2020. Terveyskriisi vaikeutti FEAD-tuen saantia jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osalta, ja lisäksi elintarvikeapua hakivat myös uudet henkilöt, mikä lisäsi elintarvikkeiden ja perushyödykkeiden kokonaiskysyntää. Tukea paikan päällä antavia kumppaniorganisaatioita koettelivat myös kapasiteettiongelmat ja logistiset haasteet, jotka johtuivat muun muassa henkilöstöpulasta, elintarvikkeiden ja perushyödykkeiden jakelun häiriöistä sekä terveysrajoituksista, kuten sulkutoimista ja uusista hygieniavaatimuksista.

FEAD-rahasto on kuitenkin osoittautunut joustavaksi ja pystynyt vastaamaan uusiin tarpeisiin. Sääntelyn osalta FEAD-asetusta muutettiin kolmesti kahden viime vuoden aikana.

1. Osana CRII+-aloitetta tehdyt muutokset mahdollistivat arvosetelien ja korttien kaltaiset epäsuorat tavat toimittaa apu perille (tartuntariskin vähentämiseksi) ja henkilönsuojainten ostamisen FEAD-tukea jakaville organisaatioille. Lisäksi jäsenvaltioiden maksuvalmiutta vahvistettiin, mikä mahdollisti 100 prosentin yhteisrahoitusosuuden tarjoamisen yhdelle tilivuodelle.
2. Osana REACT-EU:ta tehdyt muutokset mahdollistivat FEAD-rahastolle myönnettävät lisävarat, joilla voitiin lisätä olemassa olevaa tukea, kuten elintarvike- ja/tai perushyödykeapua tai sosiaalista osallisuutta koskevia toimia. Myös kohderyhmien tuntemus sekä kumppaniorganisaatioiden tukitoimet ja vahva yhteistyö hallintoviranomaisten kanssa osoittautuivat välttämättömiksi pandemiaan liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi ja uusien joustojen hyödyntämiseksi.
3. Osana CARE-aloitetta (koheesiopoliittinen tukitoimi Euroopan pakolaisten auttamiseksi) tehtyjen muutosten ansiosta jäsenvaltiot ja alueet voivat nyt käyttää FEAD-rahastoa joustavammin ja niillä on parempi maksuvalmius hätäavun tarjoamiseen Venäjän hyökkäyksen vuoksi Ukrainasta pakeneville ihmisille.

Vuonna 2020 FEAD-rahaston tukeen sidottujen tukikelpoisten julkisten menojen kokonaismäärä oli 643 miljoonaa euroa eli suurempi kuin vuonna 2019, jolloin se oli

608 miljoonaa euroa. Vuoden 2020 lopussa sidottujen määrien kertymä (vuosilta 2014–2020) oli lähes 3,9 miljardia euroa eli 85 prosenttia ohjelmien kokonaismäärärahoista (joihin sisältyvät EU:n varat ja kansallinen osarahoitus). Tuensaajille maksettiin vuonna 2020 noin 552,2 miljoonaa euroa: se merkitsee huomattavaa kasvua edellisten vuosien tasoon verrattuna, mikä johtui Romanian toimien uudelleen aloittamisesta ja kysynnän kasvusta pandemian aikana. FEAD:n rahoituksen toteutuminen vaikuttaakin etenevän suunnitelmien mukaisesti.

FEAD antoi vuonna 2020 menestyksekkäästi apua 27 jäsenvaltiossa ja edistyi hyvin tavoitteidensa saavuttamisessa. Useimmat jäsenvaltiot (23 jäsenvaltiota 27:stä) jakoivat elintarvikkeita ja/tai perushyödykkeitä liitännäistoimenpiteiden kanssa. Neljä jäsenvaltiota jatkoi sosiaalisen osallisuuden ohjelmien täytäntöönpanoa. Lähes 15 miljoonaa henkilöä sai elintarvikeapua, noin 1,96 miljoonaa sai perushyödykeapua ja 30 000 henkilöön kohdistettiin sosiaalisen osallistamisen toimenpiteitä. Kohderyhmien profiilit pysyivät jokseenkin samoina, ja niihin tehtiin vain pieniä muutoksia: noin 47 prosenttia loppukäyttäjistä oli naisia, 28 prosenttia lapsia, noin 10 prosenttia maahanmuuttajia, ulkomaalaistaustaisia tai vähemmistöihin kuuluvia osallistujia, 10 prosenttia vähintään 65-vuotiaita, 6 prosenttia asunnottomia ja 6 prosenttia vammaisia henkilöitä. Kaikki toimenpideohjelman I ohjelmia toteuttavat jäsenvaltiot toteuttivat myös liitännäistoimenpiteitä, joita oli mukautettava terveyskriisin vuoksi. Kansalliset vuotuiset täytäntöönpanokertomukset osoittivat myös, että yleisperiaatteita on noudatettu yleisesti.

FEAD:n ohjelmakausi 2014–2020 lähenee loppuaan, ja ohjelmakaudella 2021–2027 FEAD on olennainen osa ESR+-rahastoa, mikä edelleen yhtenäistää köyhyyden pahimpien muotojen torjuntaa entistä laajempien sosiaalista osallisuutta edistävien strategioiden ja rahoitusratkaisujen avulla. ESR+-ohjelmat ovat myös keskeinen tekijä taloudellisen ja yhteiskunnallisen elpymisen tukemisessa pandemian jälkeen sekä oikeudenmukaisen ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämisessä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti yhdessä oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kanssa. ESR+ on myös yksi keskeisistä ohjelmista Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteuttamisessa.